

Kamila Sobieraj

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

sobieraj@kul.pl

ORCID: 0000-0001-6432-4977

<https://doi.org/10.26881/gsp.2023.4.07>

Wyzwania w zakresie wdrażania unijnej polityki klimatycznej w dobie kryzysu energetycznego na przykładzie odnawialnych źródeł energii

Wprowadzenie

Unijne prawo ochrony klimatu od początku swojego rozwoju nie miało charakteru samoistnego w takim znaczeniu, że normy te przenikały i działały w ramach różnych sektorów gospodarki. Wydaje się, że sektorowość (interdyscyplinarność) tego prawa może mieć swoje źródła w treści art. 11 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej¹. Przepis ten nakłada wymóg wzięcia pod uwagę (integrowania) ochrony środowiska przy ustalaniu wszelkich polityk i działań UE, w szczególności powinno się to odbywać w celu wspierania zrównoważonego rozwoju. Należy w pełni zgodzić się z twierdzeniami przedstawicieli doktryny wskazującymi, że postanowienia art. 11 TFUE odnoszą się wyłącznie do polityk unijnych, a nie do aktów prawa². Co więcej, wymóg ujęty w treści art. 11 TFUE kierowany jest do organów unijnych, a nie do organów krajowych wdrażających unijne instrumenty prawa. Jednak zwrócić trzeba uwagę na to, że prawo stanowi instrument wdrażania polityk, które powinny spełniać kryterium integralności środowiskowej. Można zatem stwierdzić, że wymóg integracji środowiskowej wpływa pośrednio (przez dokumenty polityczne) na sektorowość unijnego prawa ochrony klimatu, a przez akty unijnego prawa wtórnego na sektorowość prawa krajowego w tym zakresie. Chociaż dokumenty polityczne nie są prawem powszechnie wiążącym, ich postanowienia wyznaczają zakres aktów prawa i wpływają na ich kształt.

Bardzo ściśle powiązanie pomiędzy prawem ochrony klimatu a funkcjonowaniem różnych sektorów gospodarki niewątpliwie uzasadnia kwalifikację tego obszaru prawa jako gospodarczego prawa ochrony środowiska. Janina Ciechanowicz-McLean wskazała, że prawo ochrony klimatu stanowi „problematykę wspólną i graniczną dla prawa

¹ Dz. Urz. UE C 202 z 7.06.2016, s. 47; dalej: TFUE.

² M. Peeters, T. Schomerus, *Sustainable Development and the Law* [w:] *Sustainability science: An introduction*, red. H. Heinrichs, P. Martens, G. Michelsen, A. Wiek, Dordrecht 2016, s. 115; M. Kenig-Witkowska, *The Concept of Sustainable Development in the European Union Policy and Law*, „Journal of Comparative Urban Law and Policy” 2017, t. 1, nr 1, s. 63–64.

gospodarczego publicznego i prawa ochrony środowiska”³. Normy prawa ochrony klimatu stanowią zespół norm mających zastosowanie do prowadzenia działalności gospodarczej, która niewątpliwie jest głównym źródłem emisji gazów cieplarnianych. Co więcej, J. Ciechanowicz-McLean stwierdziła, że prawo ochrony klimatu jest obszarem prawa ochrony środowiska, które jest najbardziej przeięknięte aspektami gospodarczymi, co uzasadniła tym, że problem środowiskowy, jakim są zmiany klimatu, jest niezwykle ściśle powiązany z rozwojem gospodarczym. Również Leszek Karski określił prawo ochrony klimatu jako obszar gospodarczego prawa ochrony środowiska⁴. Podobnie Anna Walaszek-Pyziół kwalifikuje prawo ochrony klimatu do gałęzi prawa administracyjnego będącego prawem publicznym (a dokładnie do administracyjnego prawa gospodarczego) ze wszystkimi tego konsekwencjami, jak: stosowana metoda, narzędzia badawcze oraz podstawowy cel, którym jest realizacja dobra wspólnego⁵.

Unijne normy prawa ochrony klimatu zostały skierowane głównie do sektorów gospodarki emitujących najwyższe poziomy gazów cieplarnianych, a w związku z tym najbardziej przyczyniających się do zmian klimatu. Za takie sektory uznawane są energetyka, transport, budownictwo, przemysł, użytkowanie ziemi⁶. Przy czym, ze względu na pierwotnie wyłącznie gospodarczy charakter i cele polityk UE i integracji europejskiej, a także strategiczny wpływ sektora energetycznego na funkcjonowanie innych sektorów gospodarki szczególna uwaga została poświęcona na rozbudowę regulacji prawnych odnoszących się do sektora energetycznego, a także sektorów energochłonnych. Zapewnienie stałych dostaw energii po przystępnych cenach ma decydujący wpływ na funkcjonowanie wszystkich sektorów gospodarki. Unijne prawo ochrony klimatu niewątpliwie cechuje połączenie celów ochrony klimatu (redukcji emisji gazów cieplarnianych) z celami transformacji gospodarczej w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i celami bezpieczeństwa dostaw energii (bezpieczeństwa energetycznego)⁷. Ściśle powiązanie tego obszaru prawa z globalnymi problemami energetycznymi (bezpieczeństwo energetyczne) wynika też z tego, że redukcja emisji gazów cieplarnianych będzie warunkowała koszty dostępności energii, a w konsekwencji konkurencyjność gospodarek⁸.

W obliczu obecnej bezprecedensowej sytuacji geopolitycznej spowodowanej inwazją Rosji na Ukrainę oraz coraz większymi wyzwaniami związanymi z pogłębiającym się kryzysem energetycznym (tj. gwałtowny wzrost i niestabilność cen energii, dalsze ograniczenia w dostępie do surowców energetycznych, ataki na infrastrukturę krytyczną, rosnąca inflacja, pogłębianie się ubóstwa energetycznego, ryzyko utraty

³ J. Ciechanowicz-McLean, *Wstęp* [w:] *Gospodarcze prawo środowiska*, red. J. Ciechanowicz-McLean, T. Bojar-Fijałkowski, Gdańsk 2009, s. 7.

⁴ L. Karski, *Istota prawa zmian klimatu – cel i klasyfikacja* [w:] *Zmiany klimatu a społeczeństwo*, red. L. Karski, I. Grochowska, Warszawa 2010, s. 441.

⁵ A. Walaszek-Pyziół, *Energia i prawo*, Warszawa 2002, s. 11.

⁶ Art. 4 ust. 1 lit. c Konwencji klimatycznej i art. 10 pkt b ppkt i Protokołu z Kioto.

⁷ Szerzej J.B. Skjærseth, *Linking EU climate and Energy policies: Policy making, implementation and reform*, „International Environmental Agreements” 2016, t. 16, nr 4, s. 509–523.

⁸ M. Pietraś, *Międzynarodowy reżim zmian klimatu*, Toruń 2011, s. 105.

konkurencyjności przedsiębiorstw, dalsze pogorszenia się koniunktury gospodarczej, nasilanie się niepokojów społecznych), zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego przybierało szczególnie istotny wymiar gospodarczy (zapewnienie prawidłowości funkcjonowania całej gospodarki) i społeczny (zapewnienie ładu i spokoju społecznego). Zagrożenie stanu bezpieczeństwa energetycznego przestało być jedynie przedmiotem dyskusji politycznych i debat akademickich, a stało się realnym zagrożeniem dla dobrobytu i ładu społecznego. Spowodowało to zintensyfikowanie działań politycznych i legislacyjnych na szczeblu UE⁹, aby jak najszybciej zakończyć zależność UE od rosyjskich paliw kopalnych i zapewnić bezpieczeństwo energetyczne UE. Wśród działań proponowanych przez Komisję Europejską można wyodrębnić co najmniej dwie grupy inicjatyw. Po pierwsze, są to inicjatywy obejmujące nadzwyczajne środki tymczasowe o charakterze interwencyjnym zmierzające do zapewnienia wszystkim państwom członkowskim w duchu zasady solidarności dostępu do surowców energetycznych (gazu ziemnego) oraz zmniejszenie zapotrzebowania na energię zwłaszcza z perspektywy zimy 2022/2023¹⁰. Po drugie, są to inicjatywy zmierzające do podwyższenia celów unijnej polityki klimatycznej do 2030 r. i związanego z nią zakresu obowiązków państw członkowskich w stosunku do tych przedstawionych w pakiecie „Fit for 55”, zwłaszcza odnośnie do wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (dalej: OZE) i osiągnięcia wyższego poziomu efektywności energetycznej. Niestety, drugi ze wskazanych kierunków inicjatyw wywołał w niektórych kręgach pytania (wątpliwości), czy zaostrzenie celów unijnej polityki klimatycznej w dobie kryzysu energetycznego jest właściwe¹¹. Celem tego opracowania jest chęć odniesienia się do pytania (rozwiązanie wątpliwości), czy kryzys energetyczny jest uzasadnieniem dla odroczenia realizacji unijnych celów klimatycznych. Odpowiedzi na to pytanie należy szukać w charakterze zmian klimatu i istocie polityki i prawa ochrony klimatu. Tezę stawianą w tym opracowaniu jest twierdzenie, że w dobie narastającego kryzysu energetycznego rośnie znaczenie unijnego prawa ochrony klimatu w zakresie mobilizowania państw członkowskich do podejmowania odpowiednio ambitnych działań na rzecz ochrony klimatu. Pogłębiający się kryzys energetyczny wymaga nie tylko podejmowania działań o charakterze doraźnego wsparcia odbiorców wrażliwych. Zintensyfikowane muszą też zostać działania mogące przynieść skutki długoterminowe, w tym zwiększenie odporności UE i państw członkowskich na negatywne skutki gospodarcze

⁹ Zob. komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Plan REPowerEU*, COM(2022) 230 final, 18.05.2022.

¹⁰ Inicjatywy Komisji, które skutkowały przyjęciem m.in. rozporządzenia Rady (UE) 2022/1369 z dnia 5 sierpnia 2022 r. w sprawie skoordynowanych środków zmniejszających zapotrzebowanie na gaz (Dz. Urz. UE L 206 z 8.08.2022, s. 1, ze zm.) oraz rozporządzenia Rady (UE) 2022/2576 z dnia 19 grudnia 2021 r. w sprawie zwiększenia solidarności dzięki lepszej koordynacji zakupów gazu, wiarygodnym poziomom odniesienia cen i transgranicznej wymianie gazu (Dz. Urz. UE L 335 z 29.12.2022, s. 1).

¹¹ Zob. np. <https://forsal.pl/biznes/energetyka/artykuly/8599868,czeka-nas-powrot-do-produkcji-energii-z-wegla-to-jeden-ze-scenariuszy-transformacji-raport.html> [dostęp: 10.09.2023]; <https://www.obserwatorfinansowy.pl/bez-kategorii/rotator/czy-wojna-w-ukrainie-oslabi-zielona-transformacje-energetyczna-ue/> [dostęp: 10.09.2023].

i społeczne, które mogą zostać wywołane przez przyszłe kryzysy energetyczne. Jednocześnie kryzys energetyczny powinien stanowić uzasadnienie dla odpowiedniego doboru środków wdrażania działań na rzecz ochrony klimatu, a zwłaszcza zwiększenia solidarności państw członkowskich również w zakresie ponoszenia ciężarów realizacji działań zmierzających do ochrony wspólnego dobra (ochrony klimatu).

Aktualność zagadnień podejmowanych w tym opracowaniu wynika z obecnej nadzwyczajnej sytuacji geopolitycznej. Bez wątplenia inwazja Rosji na Ukrainę odcisnęła głębokie i długotrwałe piętno na sytuacji gospodarczej i społecznej we wszystkich państwach członkowskich. Nie można wykluczyć, że stan względnej stabilności w zakresie zapewnienia stałych dostaw energii po przystępnych cenach nie powróci przez długie lata do Europy. Nie można wreszcie wykluczyć, że podobne kryzysy energetyczne nie będą systematycznie wracały do Europy z większym lub mniejszym natężeniem.

Ograniczenie zakresu tego artykułu do przykładu promowania OZE zostało podyktowane kwestią możliwej objętości tego opracowania. Podkreślić jednak trzeba, że podobne wnioski można wysunąć odnośnie do promowania wzrostu efektywności energetycznej i oszczędności energii. Zarówno promowanie OZE, jak i efektywności energetycznej pozostaje w ścisłym związku z obszarami bezpieczeństwa dostaw energii, zmian klimatu, rynku wewnętrznego oraz rozwoju gospodarczego i społecznego.

Podstawową metodę badawczą stanowi metoda dogmatycznoprawna.

1. Znaczenie działań UE w zakresie dalszego wzrostu wykorzystania OZE w dobie kryzysu energetycznego

Wzrost wykorzystania OZE od początku stanowił (tak jak wzrost efektywności energetycznej) jeden z głównych celów unijnej (wspólnotowej) polityki klimatycznej. Wspieranie OZE, zgodnie z preambułą przyjętej w 2001 r. dyrektywy 2001/77/WE¹², stanowiło ważny element pakietu środków zaradczych niezbędnych w celu wdrożenia postanowień Protokołu z Kioto. Co więcej, dyrektywa ta wytyczyła kierunek dalszego rozwoju prawa unijnego w zakresie zwiększenia zużycia energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych. Kolejna dyrektywa 2009/28/WE¹³ w przedmiocie OZE stanowiła kluczowy element pakietu klimatyczno-energetycznego do 2020 r.¹⁴ Dalsze zaostrożenie celów polityki klimatycznej UE odbywało się m.in. poprzez poszerzanie regulacji normujących obowiązków zwiększenia wykorzystania OZE skierowanych do sektorów objętych już regulacjami klimatycznymi oraz rozszerzenie ich na kolejne obszary

¹² Dyrektywa 2001/77/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 r. w sprawie wspierania produkcji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. UE L 283 z 27.10.2001, s. 33, ze zm.; nie obowiązuje).

¹³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE (Dz. Urz. UE L 140 z 5.06.2009, s. 16, ze zm.; nie obowiązuje).

¹⁴ M. Stoczkiewicz, *Prawo ochrony klimatu w kontekście praw człowieka*, Warszawa 2021, s. 115.

gospodarki i życia społecznego. Takie poszerzenie odbyło się poprzez przyjęcie w latach 2018–2019 pakietu „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków”¹⁵, który wdrażał cele sformułowane w treści konkluzji Rady Europejskiej Ramy polityki klimatyczno-energetycznej UE do roku 2030¹⁶, stanowiące wkład UE i państw członkowskich w osiągnięcie ogólnego celu klimatycznego Porozumienia paryskiego¹⁷. Rozszerzanie obowiązków w zakresie zwiększenia wykorzystania OZE stało się m.in. elementem pakietu legislacyjnego „Fit for 55”, bez których osiągnięcie ambitnych celów redukcji emisji gazów cieplarnianych, które zostały określone w Europejskim Zielonym Ładzie, nie wydaje się możliwe.

W kontekście obecnej niestabilnej sytuacji geopolitycznej i coraz większych wyzwań globalnych, tj. inwazji Rosji na Ukrainę, kryzysu energetycznego i gwałtownego wzrostu cen energii, Komisja przedłożyła kilka inicjatyw legislacyjnych zmierzających do zaostrzenia celów i zakresu obowiązków w ramach unijnej polityki klimatycznej. Komisja m.in. uznała istnienie pilnej potrzeby wdrożenia dodatkowych środków sprzyjających wzrostowi wykorzystania OZE (podobnie efektywności energetycznej). Zwiększenie wykorzystania OZE może stanowić (zwłaszcza w perspektywie długoterminowej) jeden z kluczowych elementów wpływających na odporność państw członkowskich na negatywne skutki gospodarcze i społeczne wywołane przez przeszłe kryzysy energetyczne. Wpływa on bowiem w sposób bezpośredni na wzrost wytwarzania wolumenu czystej energii¹⁸ (podobnie wzrost efektywności energetycznej przyczynia się do zmniejszenia zapotrzebowania na energię).

W procedowanym projekcie dyrektywy¹⁹ Komisja zaproponowała podwyższenie celów do 2030 r. w zakresie OZE (podobnie efektywności energetycznej) w stosunku do tych przedstawionych w pakiecie „Fit for 55”. Aby osiągnąć te cele, proponuje się poszerzyć zakres obowiązków państw członkowskich m.in. o obowiązek: a) wspierania testowania nowych technologii energii odnawialnej; b) określenia obszarów lądowych i morskich niezbędnych do instalacji elektrowni produkujących energię ze źródeł odnawialnych, aby osiągnąć do 2030 r. krajowe wkłady w zakresie OZE; c) przyjęcia planów wyznaczających „obszary docelowe energii odnawialnej”; d) zapewnienia przyspieszenia procesu wydawania zezwoleń dla instalacji OZE oraz przyłączenia ich do sieci

¹⁵ Komisja Europejska, *Czysta energia dla wszystkich Europejczyków*, Luxembourg 2019, <https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/b4e46873-7528-11e9-9f05-01aa75ed71a1> [dostęp: 10.09.2023].

¹⁶ Dostępne na <https://www.consilium.europa.eu/media/25163/145369.pdf> [dostęp: 10.09.2023].

¹⁷ Szerzej K. Sobieraj, *Wpływ Porozumienia paryskiego na zmianę polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej i unijnych regulacji prawnych w tym zakresie*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2017, nr 4, s. 177–190.

¹⁸ Z. Wiśniewski, *Nowe regulacje prawne odnawialnych źródeł energii a bezpieczeństwo energetyczne Polski. Zagadnienia wybrane [w:] Problemy pogranicza prawa administracyjnego i prawa ochrony środowiska*, red. M. Stahl, P. Korzeniowski, A. Kaźmierska-Patrzyzna, Warszawa 2017, s. 280.

¹⁹ Wniosek – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca dyrektywę (UE) 2018/2001 w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, dyrektywę 2010/31/UE w sprawie charakterystyki energetycznej budynków i dyrektywę 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej, COM(2022) 222 final, 18.05.2022.

i magazynów energii; e) zapewnienia, aby nowe budynki były gotowe do wykorzystania energii słonecznej, oraz montowania instalacji energii słonecznej na budynkach. W długim horyzoncie czasowym oraz przy założeniu, że zostaną przeprowadzone szeroko zakrojone procesy modernizacyjne i inwestycyjne propozycje te mogą przynieść wiele korzyści o charakterze gospodarczym, społecznym i środowiskowym. Mogą to być w szczególności: redukcja emisji gazów cieplarnianych, oszczędność nieodnawialnych (kopalnych) zasobów środowiska, ochrona zdrowia; ograniczenie zużycia energii, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, w tym zmniejszenie zależności od importowanych paliw kopalnych; zmniejszenie rachunków za energię, dalszy postęp technologiczny – zarówno w zakresie aktualnie znanych sposobów wytwarzania energii, jak i w zupełnie nowych technologiach, ale także w technologiach magazynowania energii. Proponowane regulacje będą się jednak wiązać (zwłaszcza w perspektywie krótkoterminowej) z koniecznością przeprowadzenia szerokich procesów inwestycyjnych i reform, co będzie się łączyło z dużymi kosztami dla państw i szeregiem wyzwań dla organów publicznych, przedsiębiorców oraz społeczeństwa.

Kryzys energetyczny nie powinien stanowić uzasadnienia dla odraczania realizacji unijnych celów klimatycznych. Sytuacja taka powoduje większe wyzwanie dla unijnego prawa w zakresie mobilizowania państw członkowskich do ambitnych działań na rzecz klimatu. W przypadku braku mobilizowania państw do podejmowania odpowiednio ambitnych działań na rzecz ochrony klimatu, potrzeba podejmowania takich działań może być bardziej oceniana przez niektóre państwa właśnie przez pryzmat skutków krótkoterminowych (zwłaszcza kosztów inwestycyjnych), a nie długoterminowych korzyści środowiskowych i gospodarczo-społecznych (zapewnienie dostępu do czystej energii).

Ochrona klimatu ma pewną specyfikę, co może powodować obawy odnośnie do jej efektywności w przypadku braku mobilizowania państw do podejmowania odpowiednio ambitnych działań na rzecz ochrony klimatu zwłaszcza w okresach kryzysów gospodarczych. Zmiany klimatu nie zależą od lokalnego stężenia gazów cieplarnianych, ale od kumulatywnego oddziaływania na środowisko. Skutki zmian klimatu są często odczuwalne na terytoriach innych państw niż te, które w największym stopniu przyczyniły się do emisji. Determinacja różnych państw do podejmowania działań na rzecz ochrony klimatu może być zatem różna, tym bardziej że wymagają one poniesienia dużych nakładów finansowych. Natomiast głównymi beneficjentami tych inicjatyw mogą być przyszłe pokolenia. Skutki obecnych negatywnych działań będą odczuwalne dopiero w perspektywie długookresowej, podobnie efekty działań na rzecz ochrony klimatu będą widoczne dopiero za wiele lat²⁰. Działania na rzecz ochrony klimatu powinny być zaplanowane i konsekwentnie realizowane (kumulowane) zgodnie z ustaloną wieloletnią ponadnarodową strategią działań. W przypadku braku zobowiązań na szczeblu międzynarodowym lub regionalnym (unijnym) do podejmowania ambitnych działań na rzecz ochrony klimatu rządzące krajowe partie polityczne

²⁰ Ch. Hilson, *It's All About Climate Change, Stupid! Exploring the Relationship Between Environmental Law and Climate Law*, „Journal of Environmental Law” 2013, t. 25, nr 3, s. 364.

z perspektywy kolejnych wyborów mogą unikać przeprowadzania kosztownych dla społeczeństwa reform. A w sytuacjach kryzysów gospodarczych mogą one ulegać naciskom społecznym i zaprzestawać systematycznych reform. Wydaje się, że rola systemów regionalnych (unijnego) w zakresie walki ze zmianami klimatu staje się też coraz bardziej istotna wraz z postępującym procesem zmian klimatu. Rozwiązanie problemu globalnego, jakim są zmiany klimatu, wymaga wspólnych działań całej społeczności międzynarodowej, poszerzenia współpracy na rzecz ochrony klimatu również w ramach innych niż unijny systemów regionalnych. Postępujący proces zmian klimatu wymaga coraz bardziej ambitnych zobowiązań i wydaje się, że znalezienie wspólnego stanowiska w szerokim gronie państwa (na szczeblu międzynarodowym) staje się coraz trudniejsze, podobnie kontrola i wyegzekwowanie nałożonych zobowiązań. Im bardziej członkowie danej organizacji są państwami bardziej powiązаныmi współzależnościami gospodarczymi, tym łatwiej jest takim państwom realizować podobne normy i standardy. Regionalne (w tym unijne) organy lepiej znają wady systemów krajowych, łatwiej jest im zrozumieć tradycję prawną „ich” państw członkowskich, źródło konfliktów. W konsekwencji organy regionalne łatwiej mogą współpracować z państwami danego regionu.

2. Krytyczny przegląd krajowych działań prawodawczych w zakresie OZE w Polsce w dobie kryzysu energetycznego

W obliczu bezprecedensowej sytuacji geopolitycznej spowodowanej inwazją Rosji na Ukrainę oraz rosnących cen energii polski prawodawca wydaje się skupiać swoją aktywność na działaniach o charakterze doraźnego wsparcia. Od początku 2022 r. do polskiego porządku prawnego wprowadzane były (a następnie przedłużane na kolejne okresy) tymczasowe środki zmierzające do obniżenia kosztów ponoszonych na energię elektryczną i gaz ziemny przez gospodarstwa domowe i innych szeroko pojętych odbiorców wrażliwych, zwłaszcza podmioty realizujące zadania z zakresu użyteczności publicznej²¹, a w perspektywie zimy 2022/2023 też kosztów innych surowców będących źródłem energii cieplnej. Geograficzna bliskość działań wojennych, nadzwyczajne ciężary ponoszone przez Polskę w związku z obecną wojną, w tym koszty dozbrajania państwa, a także utrzymania ukraińskich obywateli uciekających przed wojną oraz obowiązki związane z zaspokojeniem potrzeb sojusznicznych wojsk stacjonujących przy granicy polsko-ukraińskiej na terytorium Polski, wydają się wpływać na

²¹ M.in. przyjęta została ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 759); ustawa z dnia 26 stycznia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców paliw gazowych w związku z sytuacją na rynku gazu (Dz. U. poz. 202 ze zm.). Kontynuację tych działań w 2023 r. przewiduje m.in. ustawa z dnia 15 grudnia 2022 r. o szczególnej ochronie niektórych odbiorców paliw gazowych w 2023 r. w związku z sytuacją na rynku gazu (Dz. U. poz. 2687 ze zm.).

jeszcze większą ostrożność w podejmowaniu działań legislacyjnych, które mogą generować duże wydatki.

Rozumiejąc potrzebę podejmowania działań doraźnego wsparcia odbiorców wrażliwych, wskazać jednak trzeba, że w okresie kryzysu energetycznego równocześnie powinny zostać podjęte zdecydowanie bardziej zintensyfikowane działania zmierzające do zmniejszenia zapotrzebowania na energię oraz wzrostu wytwarzania energii z OZE. Krytycznie należy ocenić opieszałość polskiego prawodawcy w obliczu narastającego kryzysu energetycznego w zakresie wzrostu wykorzystania OZE. Wydaje się, że najbardziej jaskrawym tego przykładem były prace legislacyjne dotyczące liberalizacji tzw. zasady 10H, sformułowanej w ustawie z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych²². Obowiązujące na początku 2022 r. przepisy ustalały minimalną odległość elektrowni wiatrowej od zabudowy mieszkalnej na 10-krotność całkowitej wysokości instalacji wiatrowej. W polskich warunkach przeciętna całkowita wysokość elektrowni wiatrowej o mocy powyżej 50 kW waha się w granicach od 120 do 200 m, co w praktyce oznaczało konieczność zachowania odległości od 1,2 km do nawet 2 km. Porównując polskie przepisy do regulacji w innych krajach europejskich, trzeba zauważyć, że stosowana w Polsce zasada 10H była jedną z bardziej restrykcyjnych w Europie²³. Według Polskiego Stowarzyszenia Energetyki Wiatrowej przyjęte w 2016 r. przepisy doprowadziły do wyłączenia spod inwestycji ok. 99% obszaru państwa, co spowodowało, że rozwój lądowej energetyki wiatrowej został praktycznie w zupełności zahamowany²⁴.

Konieczność liberalizacji tzw. zasady 10H była podnoszona już od dawna. Dnia 4 maja 2021 r. na stronach Rządowego Centrum Legislacji opublikowany został rządowy projekt nowelizacji ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (UD207), który zmierzał do liberalizacji tzw. zasady 10H²⁵. Niestety, prace nad tym projektem przebiegały bardzo wolno, zwłaszcza biorąc pod uwagę pilność rozwiązania tego problemu. Choć projekt ten wpłynął do Sejmu dnia 7 lipca 2022 r., do końca 2022 r. nie stał się przedmiotem obrad Sejmu. Dopiero dnia 9 marca 2023 r. została przyjęta ustawa o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw²⁶. Można odnieść wrażenie, że długo wyczekiwane rozpoczęcie w 2023 r. obrad nad liberalizacją tzw. zasady 10H wynikało bardziej z faktu, że zmiana tej zasady jest jednym z tzw. kamieni milowych, których realizacja warunkuje uruchomienie dla Polski środków w ramach Krajowego Planu Odbudowy. Natomiast

²² Tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 724 ze zm.

²³ F. Dalla Longa, T. Kober, J. Badger, P. Volker, C. Hoyer-Klick, I. Hidalgo Gonzalez, H. Medarac, W. Nijs, S. Politis, D. Tarvydas, A. Zucker, *Wind potentials for EU and neighbouring countries: Input datasets for the JRC-EU-TIMES Model*, Luxembourg 2018, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC109698> [dostęp: 10.09.2023].

²⁴ *Kiedy zniesienie zasady 10 H? Rynek liczy na przyspieszenie prac legislacyjnych*, <https://www.cire.pl/artykuly/o-tym-sie-mowi/kiedy-zniesienie-zasady-10-h-rynek-liczy-na-przyspieszenie-prac-legislacyjnych->; [dostęp: 9.10.2023].

²⁵ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw, IX kadencja, druk sejm. nr 2938.

²⁶ Dz. U. poz. 553.

potrzeba znacznego zintensyfikowania rozwoju wiatrowej energetyki lądowej, która może się znacznie przyczynić do realizacji coraz bardziej ambitnych celów w zakresie promowania OZE, powinna być wiodącym elementem transformacji energetycznej. Może wpływać bowiem na wzrost wytwarzania wolumenu czystej energii, a w konsekwencji wzmocnienie poziomu bezpieczeństwa energetycznego państwa.

Kolejnym przykładem bariery od dawna hamującej rozwój energetyki odnawialnej w Polsce (w tym energetyki prosumenckiej) i jednocześnie długo niebudzącej właściwego zainteresowania polskiego prawodawcy był problem w zakresie nieprawidłowości w funkcjonowaniu sieci przesyłowych oraz dystrybucyjnych, brak zaplanowanej, intensywnej rozbudowy i modernizacji sieci elektroenergetycznych²⁷. Podstawową przeszkodą dalszego rozwoju energetyki prosumenckiej w Polsce stały się bariery techniczne wynikające głównie z nieprzystosowania krajowych sieci dystrybucyjnych do dużego, lokalnego wzrostu mocy w mikroinstalacjach²⁸. Podłączanie w Polsce coraz większej ilości mikroinstalacji fotowoltaicznych w latach 2018–2021 do nieprzygotowanej na to sieci niskiego napięcia, według przyspieszonej i uproszczonej procedury, zaczęło prowadzić do nadmiernej generacji energii elektrycznej w sieciach niskiego napięcia i wzrostu napięcia w tych sieciach²⁹, a w konsekwencji do destabilizacji pracy sieci i awarii zasilania. Powodować może to automatyczne wyłączenia się instalacji fotowoltaicznych i niemożność wytwarzania energii elektrycznej lub degradację odbiorników elektrycznych podłączonych do sieci niskich napięć, znacznie skracające ich żywotność. Wyłączenie mikroinstalacji ogranicza prawo prosumentów do wytwarzania energii³⁰, prowadzi do niemożliwości wykorzystania zainstalowanej mocy, generuje straty dla prosumentów. Czynniki te obniżają opłacalność inwestowania w instalacje fotowoltaiczne oraz demotywuują do tych inwestycji nowych prosumentów. Specyfika pracy źródeł rozproszonych jest wyzwaniem dla sieci dystrybucyjnej, a w przyszłości, przy dalszym wzroście mocy, może stać się również wyzwaniem dla całego systemu elektroenergetycznego. Na mocy przyjętej w październiku 2021 r. ustawy zmieniającej m.in. ustawę o OZE wprowadzono nowy system rozliczania energii oparty na wartości wprowadzanej i pobranej przez prosumenta energii (*net-billing*). Zmiany te mogą

²⁷ Raport Najwyższej Izby Kontroli, *Bariery rozwoju odnawialnych źródeł energii*, Warszawa 2021, s. 18 i 19.

²⁸ T. Adamczewski, M. Jędra, *Mikroinstalacja na zakrecie. Jak zapewnić przyszłość energetyce rozproszonej w Polsce?*, „Forum Energii” 2021, <https://forum-energii.eu/pl/analizy/pv-na-zakrecie> [dostęp: 10.09.2023] oraz M. Koszowski, *Prosument energetyczny i mały wytwórca energii – wdrożenie innowacji przez regulację* [w:] *Regulacja – innowacja w sektorze energetycznym*, red. A. Walaszek-Pyziół, Warszawa 2013, s. 380 i nn.

²⁹ M. Wancerz, P. Miller, *Problemy napięciowe w instalacjach niskiego napięcia z dużą koncentracją mikroźródeł*, „Przegląd Elektrotechniczny” 2018, nr 7, s. 34–37; Centrum Informacji o Rynku Energii, *Fotowoltaika problemy z przyłączeniem instalacji do sieci*, 26.05.2021, <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/185301-fotowoltaika-problemy-z-przyloczeniem-instalacji-do-sieci> [dostęp: 10.09.2023].

³⁰ M. Przybylska, *Prawa prosumenta na rynku energii elektrycznej*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2017, t. 6, nr 3, s. 102 oraz M. Przybylska, *Podstawy prawne wspierania energetyki prosumenckiej* [w:] A. Bohdan, M. Przybylska, *Podstawy prawne odnawialnych źródeł energii i gospodarki odpadami w Polsce*, Warszawa 2015, s. 67–68.

powodować wolniejszy przyrost liczby nowych prosumentów, przede wszystkim ze względu na trudny do przewidzenia poziom cen energii, a w konsekwencji czas zwrotu kosztów poniesionej inwestycji przez prosumenta. Powyższe może spowolnić narastanie problemu przeciążania lokalnych sieci przez pracę instalacji fotowoltaicznych, destabilizacji pracy sieci i awarii zasilania, ale tego problemu nie rozwiąże. Pogłębiający się problem z funkcjonowaniem sieci może skutecznie ograniczać w przyszłości funkcjonowanie (wykorzystanie) morskich farm wiatrowych ze względu na niemożność odebrania produkowanej energii.

Przywołać ponownie trzeba (analizowany wcześniej), procedowany na szczelbu UE, wniosek Komisji dotyczący zmiany m.in. dyrektywy 2018/2001³¹, a także przyjęte dnia 22 grudnia 2022 r. rozporządzenie Rady (UE) 2022/2577 ustanawiające ramy służące przyspieszeniu wdrażania rozwiązań w zakresie energii odnawialnej³², który objął swoim zakresem mniej złożone instalacje w zakresie OZE, które powinny korzystać z krótszych procedur wydawania zezwoleń. Działania legislacyjne na szczelbu UE, nawet te w formie bezpośrednio i w całości obowiązujących w każdym państwie członkowskim rozporządzeń, nie spowodują (same w sobie) przyspieszenia przejścia Polski na czystą energię. Muszą im towarzyszyć odpowiednie działania na szczelbu krajowym, również kompleksowe działania prawodawcze. Zobowiązanie państw członkowskich do szybkiego rozwoju instalacji energii słonecznej na budynkach (tj. zapewnienie, aby w zależności od rodzaju budynku – odpowiednio do końca roku 2026, 2027 lub 2029 – nowe lub istniejące budynki były gotowe do wykorzystania energii słonecznej) bez uprzedniej zaplanowanej, intensywnej rozbudowy i modernizacji sieci elektroenergetycznych, może skutkować w Polsce dalszymi awariami systemu elektroenergetycznego, coraz częstszym i dłuższym odłączaniem instalacji fotowoltaicznych od sieci, przerwami w dostawach energii, uszkodzeniami sprzętu elektrycznego przyłączonego do sieci itp. Propozycje zmierzające do przyspieszenia procedur wydawania zezwoleń mogą wpłynąć na zwiększenie tempa wdrażania instalacji urządzeń wykorzystujących energię słoneczną na sztucznych konstrukcjach, pod warunkiem że utrzymana zostanie stabilność, niezawodność i bezpieczeństwo sieci. Podobnie samo wyznaczenie (skrócenie) terminu, w którym mają się zakończyć wszystkie wymagane w danym procesie inwestycyjnym procedury, samo w sobie nie spowoduje zakończenia procedur w tym terminie. Aby osiągnąć ten skutek, trzeba podjąć dodatkowe działania o charakterze prawnym i organizacyjnym na poziomie krajowym. Tylko działania o charakterze kompleksowym i zaplanowanym, oparte na konsekwentnie realizowanej długoterminowej strategii, mogą przynieść pożądane skutki.

Dla rozwiązania nieprawidłowości w funkcjonowaniu sieci, potrzebne są przede wszystkim inwestycje w modernizację i rozbudowę sieci, którym powinny sprzyjać działania prawodawcze. Choć pozytywną, przysłowiową kroplą w skali potrzeb, była

³¹ Na temat postępów prac zob. <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/press-room/20221209IPR64422/kryzys-energetyczny-poslowie-za-zwiekszaniem-udzialu-energii-odnawialnej> [dostęp: 30.12.2022].

³² Dz. Urz. UE L 335 z 29.12.2022, s. 36.

przyjęta w połowie grudnia 2022 r. zmiana do ustawy – Prawo energetyczne polegająca na doprecyzowaniu kwestii tzw. komercyjnego przyłączenia³³. Wprowadzone zmiany mogą sprzyjać większej elastyczności w zakresie możliwości partycypacji w kosztach przyłączenia podmiotu ubiegającego się o dostęp do sieci, a w konsekwencji rozbudowie odcinków sieci służących do przyłączenia przez taki podmiot. W celu przyspieszenia inwestycji w infrastrukturę dystrybucyjną kluczową dla systemu elektroenergetycznego oraz rozwoju OZE dopiero dnia 7 lipca 2023 r. uchwalona została ustawa o zmianie ustawy o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych oraz niektórych innych ustaw³⁴. Ustawa, w dalszym horyzoncie czasowym, może przyczynić się do zwiększenia chłonności systemu oraz wsparcia integracji regionalnych oraz indywidualnych prosumentów z siecią energetyczną. Może ułatwić rozwój sieci, co sprzyjać będzie stabilności pracy sieci elektroenergetycznej. Podobnie dopiero dnia 28 lipca 2023 r. przyjęta została ustawa o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw³⁵, wprowadzająca rozwiązania w zakresie liberalizacji przepisów dotyczących budowy linii bezpośrednich pomiędzy zakładem przyłączonym już do sieci a instalacją OZE. Konieczne są dalsze zmiany przepisów dotyczących systemu planowania modernizacji i rozbudowy sieci. Włączenie rozwoju energetyki prosumenckiej w system planowania musi dotyczyć zarówno planowania rozwoju i modernizacji sieci dystrybucyjnych, jak i planowania rozwoju OZE. Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021–2030 wśród celów w zakresie wzrostu udziału energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu końcowym brutto powinien wyodrębnić również cel w zakresie rozwoju energetyki fotowoltaicznej. Projekty modernizacji i rozbudowy sieci dystrybucyjnych powinny uwzględniać potrzebę dynamicznego wzrostu mocy zainstalowania instalacji fotowoltaicznych. Zakres planowania sieci dystrybucyjnej powinien zostać poszerzony o wytwarzanie rozproszone³⁶. Planowanie rozwoju energetyki prosumenckiej powinno być też zintegrowane z planowaniem w innych obszarach energetyki, w tym w odniesieniu do rozwoju infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych.

Proponowane na szczęblu UE w okresie zaostrzającego się kryzysu energetycznego dalsze poszerzanie obowiązków państw członkowskich w zakresie wykorzystania OZE będzie stanowić w Polsce szczególne wyzwanie. Na znacznie większą skalę (w porównaniu z innymi państwami) koniecznych do podjęcia działań (a w konsekwencji kosztów) duży wpływ będzie miała opieszałość działań prawodawczych koniecznych do likwidacji narastających od lat barier rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce, brak kompleksowego (całościowego) podejścia do rozwiązania danego problemu przez prawodawcę, a przede wszystkim piętrzące się od lat zaległości w zakresie działań na

³³ Wprowadzona ustawą z dnia 15 grudnia 2022 r. o szczególnej ochronie niektórych odbiorców paliw gazowych w 2023 r. w związku z sytuacją na rynku.

³⁴ Dz. U. poz. 1506.

³⁵ Dz. U. poz. 1681.

³⁶ T. Adamczewski, M. Jędra, *Mikroinstalacja na zakręcie...*

rzecz transformacji energetycznej³⁷ (pasywność, brak oparcia tych działań na konsekwentnie realizowanej długoterminowej strategii).

Podsumowanie

Inwazja wojskowa Rosji na Ukrainę i już jawne i nagminne wykorzystanie przez Rosję dostaw surowców energetycznych jako broni politycznej doprowadziły do nadzwyczajnej sytuacji gospodarczej, społecznej i finansowej w państwach członkowskich. Bardzo ściśle powiązanie pomiędzy prawem ochrony klimatu a funkcjonowaniem różnych sektorów gospodarki oraz zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego powoduje, że działania na rzecz ochrony klimatu wywołują szczególne zainteresowanie w dobie kryzysu energetycznego.

Niezależnie od problemów i okresowych trudności, np. zależność produkcji od pogody czy cen energii, a zwłaszcza obecnie narastającego kryzysu energetycznego, polityka klimatyczna UE i forsowanie OZE wydaje się niezmiennie, stałe i konsekwentne. Kryzys energetyczny nie powinien stanowić uzasadnienia dla odroczenia realizacji unijnych celów klimatycznych. Działania na rzecz ochrony klimatu powinny być zaplanowane i konsekwentnie realizowane (kumulowane) zgodnie z ustaloną wieloletnią ponadnarodową strategią działań. Tylko takie działania w perspektywie długoterminowej będą prowadziły nie tylko do pozytywnego efektu środowiskowego, ale również do wzmocnienia poziomu bezpieczeństwa energetycznego. Wzrost wykorzystania OZE może stanowić zwłaszcza w perspektywie długoterminowej jeden z kluczowych elementów wpływających na odporność państw członkowskich na negatywne skutki gospodarcze i społeczne wywołane zwłaszcza przez przeszłe kryzysy energetyczne. Oddziałuje on bowiem w sposób bezpośredni na wzrost wytwarzania wolumenu czystej energii (podobnie wzrost efektywności energetycznej przyczynia się do zmniejszenia zapotrzebowania na energię). Działania na rzecz ochrony klimatu będą się jednak wiązać, zwłaszcza w perspektywie krótkoterminowej, z koniecznością przeprowadzenia szerokich procesów inwestycyjnych i reform, co będzie się łączyło z dużymi kosztami dla państw i wieloma wyzwaniami dla organów publicznych, przedsiębiorców oraz społeczeństwa. W przypadku braku zobowiązań na szczeblu unijnym do podejmowania ambitnych działań na rzecz ochrony klimatu, państwa z obawy przed skutkami krótkoterminowymi („dziś i teraz”) mogą unikać przeprowadzania kosztownych reform.

Skala ambicji przedstawianych przez Komisję Europejską inicjatyw legislacyjnych odnośnie do zaostrzenia polityki klimatycznej w okresie narastającego kryzysu energetycznego spowoduje konieczność przeprowadzenia szeroko zakrojonych działań przez państwa członkowskie, które obejmą bardzo różne sektory gospodarki i obszary życia społecznego. Co więcej, wdrożenie tych samych celów będzie powodować

³⁷ A. Kucharska, *Transformacja energetyczna. Wyzwania dla Polski wobec doświadczeń krajów Europy Zachodniej*, Warszawa 2021, s. 84–90.

bardzo różne ciężary dla różnych państw członkowskich, inny zakres koniecznych działań inwestycyjnych, a w konsekwencji skalę kosztów. Różne państwa będą bowiem miały m.in. inny punkt startowy, tzw. koszyk energetyczny, różne uwarunkowania geograficzne, a nawet pogodowe, które wpływają np. na efektywność energetyczną budynków. W przypadku Polski na znacznie większą skalę (w porównaniu z innymi państwami) koniecznych do podjęcia działań (a w konsekwencji kosztów) duży wpływ będzie miała opieszałość działań prawodawczych koniecznych do likwidacji narastających od lat barier rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce, brak kompleksowego (całościowego) podejścia do rozwiązania danego problemu przez prawodawcę oraz zaległości w zakresie działań na rzecz transformacji energetycznej.

Choć kryzys energetyczny nie powinien być przyczyną odroczenia realizacji unijnych celów klimatycznych, może on jednak stanowić szczególnie uzasadnienie dla odpowiedniego doboru środków wdrażania działań na rzecz ochrony klimatu, a zwłaszcza zwiększenia solidarności państw członkowskich również w zakresie ponoszenia ciężarów realizacji działań zmierzających do ochrony wspólnego dobra (ochrony klimatu). Potrzeba działania w duchu solidarności niewątpliwie przyświecała państwom członkowskich w przyjęciu nadzwyczajnych środków tymczasowych o charakterze interwencyjnym zmierzających do zmniejszających zapotrzebowanie na gaz oraz poszerzenia zakresu mechanizmów solidarnościowego wsparcia, aby zabezpieczyć dostawy gazu dla elektrowni gazowych wszystkich państw członkowskich (uregulowanych odpowiednio w rozporządzeniach 2022/1369 i 2022/2576). Takie mechanizmy solidarnościowe mogą być szczególnie istotne dla państw, które są w większym stopniu niż inne uzależnione od rosyjskiego gazu (gdzie brak odpowiednio rozwiniętej dywersyfikacji kierunków dostaw gazu) i w związku z tym ich gospodarki są w większym stopniu niż inne narażone na skutki zakłóceń dostaw gazu z Rosji.

Działania (podział ciężarów realizacji tych działań) na rzecz realizacji przez państwa członkowskie wspólnego celu, jakim jest ochrona klimatu, oparte na zasadzie solidarności, będą w pełni akceptowalne społecznie i gospodarczo oraz bardziej efektywne środowiskowo. Wdrażanie zasady solidarności w realizacji działań na rzecz ochrony klimatu powinno się przejawiać w szczególności w uwzględnieniu indywidualnych uwarunkowań społecznych i gospodarczych występujących w poszczególnych państwach i ich punktów startowych (np. konieczność uwzględnienia specyfiki dużych systemów ciepłowniczych funkcjonujących w polskich aglomeracjach miejskich), odpowiednich rekompensatach lub systemach zachęt (które będą łagodzić skutki społeczne i gospodarcze dla państw, które będą musiały ponieść większy ciężar, aby dostosować się do proponowanych wymagań) albo czasowe derogacje lub odpowiednio dostosowane terminy realizacji nakładanych obowiązków. Środki wdrażania unijnej polityki klimatycznej powinny stanowić próbę wyważenia potrzeb społecznych, gospodarczych i środowiskowych w kontekście obecnej nadzwyczajnej sytuacji geopolitycznej. Tym bardziej że obecna sytuacja i globalny już wymiar skutków kryzysu energetycznego nie sprzyja działaniom dyplomatycznym UE podejmowanym w celu wprowadzania przez inne systemy prawa równie ambitnych regulacji w zakresie polityki klimatycznej. Jest to potrzebne, aby zapewnić równe warunki konkurencji i konkurencyjności

przedsiębiorcom energetycznym państw członkowskich i państw trzecich niepodlegających regulacjom unijnym.

Literatura

- Adamczewski T., Jędra M., *Mikroinstalacja na zakręcie. Jak zapewnić przyszłość energetyce rozproszonej w Polsce?*, 21.10.2021, <https://forum-energii.eu/pl/analizy/pv-na-zakrecie> [dostęp: 10.09.2023].
- Ciechanowicz-McLean J., *Wstęp* [w:] *Gospodarcze prawo środowiska*, red. J. Ciechanowicz-McLean, T. Bojar-Fijałkowski, Gdańsk 2009.
- Dalla Longa F., Kober T., Badger J., Volker P., Hoyer-Klick C., Hidalgo Gonzalez I., Medarac H., Nijs W., Politis S., Tarvydas D., Zucker A., *Wind potentials for EU and neighbouring countries: Input datasets for the JRC-EU-TIMES Model*, Luxembourg 2018, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC109698> [dostęp: 10.09.2023].
- Hilson Ch., *It's All About Climate Change, Stupid! Exploring the Relationship Between Environmental Law and Climate Law*, „Journal of Environmental Law” 2013, t. 25, nr 3.
- Karski L., *Istota prawa zmian klimatu – cel i klasyfikacja* [w:] *Zmiany klimatu a społeczeństwo*, red. L. Karski, I. Grochowska, Warszawa 2010.
- Kenig-Witkowska M., *The Concept of Sustainable Development in the European Union Policy and Law*, „Journal of Comparative Urban Law and Policy” 2017, t. 1, nr 1.
- Koszowski M., *Prosument energetyczny i mały wytwórca energii – wdrożenie innowacji przez regulacje* [w:] *Regulacja – innowacja w sektorze energetycznym*, red. A. Walaszek-Pyziół, Warszawa 2013.
- Kucharska A., *Transformacja energetyczna. Wyzwania dla Polski wobec doświadczeń krajów Europy Zachodniej*, Warszawa 2021.
- Peeters M., Schomerus T., *Sustainable Development and the Law* [w:] *Sustainability science: An introduction*, red. H. Heinrichs, P. Martens, G. Michelsen, A. Wiek, Dordrecht 2016.
- Pietraś M., *Międzynarodowy reżim zmian klimatu*, Toruń 2011.
- Przybylska M., *Podstawy prawne wspierania energetyki prosumenckiej* [w:] A. Bohdan, M. Przybylska, *Podstawy prawne odnawialnych źródeł energii i gospodarki odpadami w Polsce*, Warszawa 2015.
- Przybylska M., *Prawa prosumenta na rynku energii elektrycznej*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2017, t. 6, nr 3.
- Skjærseth J.B., *Linking EU climate and Energy policies: Policy making, implementation and reform*, „International Environmental Agreements” 2016, t. 16, nr 4.
- Sobieraj K., *Wpływ Porozumienia paryskiego na zmianę polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej i unijnych regulacji prawnych w tym zakresie*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2017, t. 79, nr 4.
- Stoczkiewicz M., *Prawo ochrony klimatu w kontekście praw człowieka*, Warszawa 2021.
- Walaszek-Pyziół A., *Energia i prawo*, Warszawa 2002.
- Wancerz M., Miller P., *Problemy napięciowe w instalacjach niskiego napięcia z dużą koncentracją mikroźródeł*, „Przegląd Elektrotechniczny” 2018, nr 7.
- Wiśniewski Z., *Nowe regulacje prawne odnawialnych źródeł energii a bezpieczeństwo energetyczne Polski. Zagadnienia wybrane* [w:] *Problemy pogranicza prawa administracyjnego i prawa ochrony środowiska*, red. M. Stahl, P. Korzeniowski, A. Kaźmierska-Patrzyzna, Warszawa 2017.

Streszczenie

Kamila Sobieraj

Wyzwania w zakresie wdrażania unijnej polityki klimatycznej w dobie kryzysu energetycznego na przykładzie odnawialnych źródeł energii

Celem tego opracowania jest chęć odniesienia się do pytania (rozwiązania wątpliwości), czy kryzys energetyczny jest uzasadnieniem dla odroczenia realizacji unijnych celów klimatycznych. Odpowiedzi na to pytanie należy szukać w charakterze zmian klimatu i istocie polityki i prawa ochrony klimatu. Tezą stawianą w tym opracowaniu jest twierdzenie, że w dobie narastającego kryzysu energetycznego rośnie znaczenie unijnego prawa ochrony klimatu w zakresie mobilizowania państw członkowskich do podejmowania odpowiednio ambitnych działań na rzecz ochrony klimatu. Poglębiamy się kryzys energetyczny wymaga nie tylko podejmowania działań o charakterze doraźnego wsparcia odbiorców wrażliwych. Zintensyfikowane muszą zostać działania mogące przynieść skutki długoterminowe, w tym zwiększenie odporności UE i państw członkowskich na negatywne skutki gospodarcze i społeczne, które mogą zostać wywołane przez przyszłe kryzysy energetyczne. Jednocześnie kryzys energetyczny powinien stanowić uzasadnienie do odpowiedniego doboru instrumentów wdrażania działań na rzecz ochrony klimatu, zwiększenia solidarności państw członkowskich w zakresie ponoszenia ciężarów realizacji działań zmierzających do ochrony wspólnego dobra (ochrony klimatu).

Słowa kluczowe: zmiany klimatu, transformacja energetyczna, kryzys energetyczny, odnawialne źródła energii.

Summary

Kamila Sobieraj

Challenges for the implementation of EU climate policy in times of energy crisis on the example of renewable energy sources

The aim of this paper is to address the question (to dispel doubts) of whether the energy crisis is a justification for postponing the EU climate targets. The answer to this question must be sought in the nature of climate change and the nature of climate protection policy and law. The thesis of this paper is that, in the growing energy crisis, the importance of EU climate protection law in mobilising Member States to take appropriately ambitious climate protection measures is growing. The worsening energy crisis requires more than *ad hoc* measures to support vulnerable consumers. Action must be stepped up that can have long-term effects, including increasing the resilience of the EU and Member States to the negative economic and social impacts that future energy crises may cause. At the same time, the energy crisis should provide a rationale for an appropriate choice of measures to implement climate protection actions, increase solidarity among Member States also in terms of bearing the burden of implementing actions to protect the common good (climate protection).

Keywords: climate change, energy transition, energy crisis, renewable energy sources.